N°. 27. Donderdag 4 Juli 1912. 12de Jaargang.

Het Koloniaal Weekblad

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling . f 2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën:

Per vakje . . . . f 2.—
Bij contract reductie.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.
Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*
Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, of zij die VERHUIZEN worden verzocht hiervan bericht te zenden aan den Administrateur, Verhulststraat 51, Den Haag.

De Ambtenaar bij het Onderwijs in Ned.-Indië.

Gelijk reeds verleden week in onze rubriek Literatuur Overzicht werd vermeld, verscheen onder dezen titel onlangs No. 6 der serie boekjes, uitgegeven door het **Informatie-Bureau** der Vereeniging „Oost en West".

Wij vestigen er hier nog eens in het bizonder de aandacht op, wijl het evenals de vijf voorafgegane werkjes, een zeer nuttige, leerzame vraagbaak voor belangstellenden zal blijken te zijn. Het is voor den geringen prijs van 25 cent verkrijgbaar aan het kantoor Heulstraat 17 en bij de Firma Martinus Nijhoff, Lange Voorhout 9, Den Haag.

De heer J. Postma, die zich als deskundige op uitnemende wijze van de samenstelling gekweten heeft, schrijft in zijn Voorbericht:

„Het heeft dikwijls groote moeite gekost, tijdig te voorzien in de behoefte aan Europeesche leerkrachten in Ned.-Indië.

Behalve aan andere oorzaken moet dit worden toegeschreven aan het feit, dat het bestaan van de gelegenheid om te worden geplaatst bij het openbaar Indisch onderwijs hier te lande niet voldoende bekend was. Ook de voorwaarden, waarop men zich aan dien tak van dienst kon verbinden, bleven voor de meeste Nederlandsche onderwijzers een geheim, doordat ze alleen gepubliceerd werden in de Staatscourant.

In de eerste helft van 1911 werden echter door het Ministerie van Koloniën circulaires verspreid, waarin de voorwaarden werden medegedeeld en de voordeelen aan de betrekking van onderwijzer in Indië verbonden, in het licht gesteld.

Daarop nam het aantal sollicitanten zoodanig toe, dat nog in den loop van genoemd jaar ruim 90 onderwijzers en 30 onderwijzeressen ter beschikking van den Gouverneur-Generaal konden worden gesteld. Ook verscheen er sedert dien tijd menig nummer van „De Vacature", het bekende onderwijsblad, waarin nadere inlichtingen werden gevraagd over den werkkring van den onderwijzer in onze koloniën aan de overzijde van den Indischen Oceaan.

Daar de redactie van genoemd weekblad mij gewoonlijk aanwees als den persoon, die in staat en genegen zou zijn de gestelde vragen te beantwoorden, ontving ik binnen enkele maanden meer dan 200 brieven en kaarten, waarbij mij verzocht werd de gewenschte inlichtingen te verstrekken.

Het vorenstaande toont voldoende aan, dat er bij de onderwijzers in het Moederland nog wel lust bestaat eene toekomst in de Koloniën te zoeken, maar bewijst tevens, dat nog steeds de behoefte gevoeld wordt aan mededeelingen omtrent de wijze van solliciteeren, de voorwaarden van uitzending en de financiëele vooruitzichten, alsmede aan eenigszins uitvoerige beschrijvingen van de inrichting van het onderwijs aldaar en van de taak, die de onderwijzer er te vervullen heeft. Dit wordt nog nader bevestigd door den inhoud van vele der bovenbedoelde brieven.

Het scheen mij daarom een gelukkige gedachte toe van het Hoofdbestuur van Oost en West om in de serie geschriften, die onder den titel: „Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen" door de Vereeniging wordt uitgegeven, ook een boekje op te nemen, waaruit leeraren en onderwijzers het voornaamste kunnen putten van datgene, wat zij wenschen te weten, als zij het plan hebben naar Indië te gaan.

Gaarne heb ik dan ook voldaan aan het verzoek van genoemd bestuur, dit nummer samen te stellen. Het behandelt niet alleen het openbaar, doch ook het particulier onderwijs. Dit laatste mocht niet onbesproken blijven, nu het te voorzien is, dat het door den invloed van de subsidie-regeling van 15 April 1909 zich sneller zal ontwikkelen en steeds meer Europeesche leerkrachten noodig zal hebben.

Mag het boekje aan het beoogde doel beantwoorden en menig onderwijzer opwekken een toekomst in Indië te zoeken!"

Na een korte inleiding en eenige algemeene beschouwingen behandelt schrijver achtereenvolgens:

Bepalingen omtrent sollicitatie's enz., Wenken en Raadgevingen, Middelbaar Onderwijs, Europeesch Lager Onderwijs, Inlandsch Onderwijs, Voorbereidend Onderwijs.

Bijlagen: Verloven, Pensioenen, Weduwen- en Weezenfonds, Overtochtsreglement, Inkomsten van het personeel bij het Middelbaar Onderwijs, Vooruitzichten bij het Openbaar Europeesch Lager Onderwijs, Bezoldigingen van het Europeesch personeel, Platte grond van een school, type D., met omgeving, Leerplan van de 6e klasse eener Inlandsche School, Lijst van Particuliere scholen, Scholen voor voorbereidend onderricht, Leerplan voor de Normaalschool te Batavia met Lesrooster.

Als Slotwoord zegt de heer J. Postma:

„Het schrijven van dit boekje, heeft aangename herinneringen bij mij gewekt en mij daardoor vele genoegelijke oogenblikken verschaft.

Het verplaatste mij nu eens naar het liefelijke meer van Tondano, waar ik lang geleden meermalen rondroeide, dan weder op een der omgangen van den Boro-Boedoer, waar ik, omringd van Boedhabeelden, mij een oogenblik in het Nirwana dacht, toen ik er eens de tropische zon haar eerste morgenstralen zag uitgieten over het nog dommelende landschap, dat mij omringde.

Het voerde mij naar het paradijs van W.-Java, de omstreken van Garoet, waar ik zoo dikwijls vertoefde, of naar het binnenland van Sumatra, waar ik meer dan tien jaar van de heerlijkste bergpartijen heb mogen genieten.

Ik eindig mijn taak met den wensch, dat ook vele lezers en lezeressen van dit boekje eenmaal 't voorrecht zullen smaken het eilandenrijk binnen te varen, dat als een weelderig met groen en bloemen getooide guirlande aan Azië en Australië is opgehangen."

Tentoonstelling te Deventer.

Op Zaterdag 6 Juli, ten elf ure voorm., zal te Deventer de plechtige opening plaats hebben der Koloniale Landbouw Tentoonstelling, welke, te oordeelen naar de verschillende berichten, die daaromtrent vernomen worden, bijzonder belangwekkend moet zijn. Ook Boeatan is er vertegenwoordigd.

Den 9den Juli zal zij door H. M. de Koningin worden bezocht.

Te beginnen met half Juli zal er een reeks belangrijke voordrachten worden gehouden, n.l.:

Maandag 15 Juli: Door Dr. T. A. Henry, Londen over The chemical composition of the tropical soils; Prof. C. Hartwich, Zurich. Genussmittel der tropischen Länder; der Sirihgebrauch; Dr. F. Heins, Parijs. Productions coloniales et industrie métropolitaine. Influence des recherches technologiques sur les progrès de l'Agriculture dans les régions chaudes; Dr. A. Berkhout, Wageningen. Caoutchouc.

Dinsdag 16 Juli: E. Perrot, Parijs. Le Cacao; Mr. J. W. Ramaer. Het belang der suikerindustrie voor de welvaart der Inlandsche en Europeesche bevolking op Java; Dr. E. de Wildeman Brussel. Quelques considérations sur l'exploitation du Caoutchouc en Afrique tropicale; H. C. Prinsen Geerligs. De techniek der Java-suikerindustrie.

Woensdag 17 Juli: E. Baillaud, Marseille. La production et le commerce des Colonies françaises tropicales; Dr. A. W. Nanninga, Buitenzorg. Theecultuur en bereiding op Java. P. H. Gallé. Meteorologische verschijnselen in den Indischen Archipel; A. Groothof. De cultuur van Kina en de bereiding der Kina-alcaloïden.

Donderdag 18 Juli: Dr. J. J. van Loghem, Amsterdam. Hygiëne en koloniale economie; Prof. G. van Iterson Jr., De vezelstoffen der tropische klimaten; Mr. J. H. Abendanon. Het onderwijs in ambachten en bedrijven in Ned.-Indië. Dr. H. 't Hoen. Veeteelt op Java en de Buitenbezittingen.

Vrijdag 19 Juli: R. A. van Sandick. Irrigatie; Ch. Luyt. De exploitatie der Djati-bosschen op Java; Dr. H. 't Hoen. Veterinaire onderwerpen; Dr. E. C. J. Mohr. Tropische grondsoorten.

Uit de O.-I. Mail.

Raden Adipati Djojo Adiningrat. †
Regent van Rembang.

De Regent van Rembang, echtgenoot van wijlen Raden Ajoe Kartini (de schrijfster der brieven door Mr. J. H. Abendanon verzameld en uitgegeven onder den titel „Door Duisternis tot Licht") is 25 Mei overleden.
Hun zoontje is helaas al jong wees.

Op verschillende plaatsen van Java werden in het laatst der maand Mei j.l. **aardschokken** gevoeld.

Pokken te Soerabaja. De besmetverklaring van Soerabaja met pokken werd 31 Mei j.l. afgekondigd. Deze afkondiging is slechts formeel; redenen tot ongerustheid bestaan er niet, meldden de Ind. bladen. De uitvoer wordt in niets belemmerd. Van 23 tot 31 Mei kwamen ter hoofdplaats voor 54 gevallen, waarvan 15 met doodelijken afloop. Onder Europeanen zijn ook gevallen voorgekomen, doch niemand van hen is overleden. De pasar malem gaat wel door en wordt gehouden van 21 September tot 2 October.

Singapore besmet. De burgerlijke geneeskundige dienst berichtte einde Mei j.l. aan de Ind. bladen, dat de Ned.-Indische regeering Singapore wegens pest werd besmet verklaard. Van 16 tot 24 Mei jl. deden zich 6 gevallen van pest voor.

Voor Ned.-Indië is dubbel oppassen nu de boodschap!

Opleiding van inlandsche artsen. Bij de regeering bestaat het voornemen tot oprichten van een tweede opleidingsschool voor dokter-djawa's, zoo deelt de Java-Bode mede.

Tractementsverhooging. Het traktement van de inspecteurs van het Europeesch onderwijs, bedragende f 600 's maands met twee driejaarlijksche verhoogingen van f 100, zal met f 100 worden verhoogd, waardoor het verschil met de bezoldiging van de Inspecteurs bij het Inlandsch onderwijs zal zijn opgeheven.

Alleen doctors als directeuren? Volgens het Soer. Hblad van 3 Juni wenscht de regeering in de toekomst alleen doctors tot directeuren van Hoogere Burgerscholen te benoemen. „Zoo zal de heer Z. Stokvis tot directeur te Semarang worden benoemd, hoewel hij pas doctorandus (in de letteren) is. Hierdoor worden alle leeraren met middelbare acten uitgesloten van het directeurschap, welke onbillijkheid hevige ontstemming veroorzaakt en de geringe animo van goede leeraren in Nederland om naar Indië te gaan wel geheel zal dooden,” schrijft het blad.

Toelatingsexamen Technische School. Voor het toelatingsexamen der Technische School te Soerabaja op 1 Juni j.l. zijn 93 candidaten geslaagd.

Het eerste eind-examen aan de Opleidingsschool voor Inl. Rechtskundigen. In de laatste dagen van Mei had dit plaats. Overeenkomstig het Reglement op de school werd het afgenomen door de leeraren aan de vakafdeeling verbonden en ten overstaan van een commissie, bestaande uit de Commissie van Toezicht en drie door den Gouverneur-Generaal daartoe aangewezen doctoren in de rechtswetenschap: de heeren Mr. J. Barlagen Bussemaker Mr. G. W. Uhlenbeck, raadsheeren in het Hoog Gerechtshof, en W. G. André de la Porte, advocaat-generaal.

De Gouv.-Generaal stelde de beteekenis van dit feit in het licht door voor een gedeelte het examen bij te wonen en het met groote belangstelling te volgen.

De uitslag van het examen was een succes voor de school, een bewijs voor de degelijkheid van het onderwijs, den ijver der leerlingen en de toewijding van de leeraren: aan alle candidaten zou het diploma van Inlandsch-rechtskundige worden uitgereikt. De namen van de geslaagde candidaten zijn: Raden Soedirman, zoon van den Patih van Banjoemas, Raden Moehammad Hamid zoon van den gepensionneerden Patih van Menes, Raden Notokoesoemo (Soedjoko) zoon van wijlen den wedono van Kalangbret (Toeloeng Agoeng), Mas Tjitrowardoja (Koesnoen) zoon van den docter-djawa van Karang Anjar, Mas Tjakea di Atmatja, zoon van den assistent-wedana van Goenoeng Gendeng (Banten), Raden Mas Djajeng Soebroto, zoon van den Regent van Adikarta (Djogja).

Op plechtige wijze werd de uitslag van het onderzoek den kandidaten medegedeeld. In de achtergalerij van het internaat hadden zich vereenigd de leden van de Commissie van Toezicht, de overige leden van de examen-commissie en het personeel der school. Toen allen gezeten waren en de pas geslaagde Inlandsche juristen waren binnen geleid, deelde de voorzitter van de Commissie van Toezicht, de heer Mr. Dr. M. S. Koster, hun den gunstigen uitslag mede en hield tevens een van hoogen ernst getuigende rede.

De tani en de prentah. Van Inlandsche zijde werd aan De Java-Bode van 30 Mei j.l. o.m. geschreven:

„Met de aanstelling van landbouwkundige ambtenaren en de directe inmenging van het landbouwdepartement met landbouwaangelegenheden van den tani, is voor den Inlandschen landbouw 'n nieuw tijdperk ingetreden, hetwelk voor het hoofdbedrijf van den Javaanschen landman een goede toekomst belooft. Hiermede is echter nog niet gezegd, dat de Europeesche vakmannen met hun Inlandsche deskundige helpers in hun nieuwe omgeving zich al spoedig hebben kunnen oriënteeren. Teleurstellingen zijn nog vaak het gevolg van onbekendheid met het volkskarakter en leven. Door de tusschenkomst van de bestuursambtenaren in den beginne om langs dien weg inniger in aanraking met de bevolking te komen, wordt er weliswaar niet zelden langs den weg der prentah gewerkt en licht verteerbare theorie ten beste gegeven, doch veel ernstiger dan vroeger door de bestuursambtenaren werd gedaan, streeft men er thans naar, op den juisten weg te komen, waarlangs het gewenschte resultaat: opheffing van den tani-stand door directe inwerking, alleen zal zijn te bereiken. En de feiten wijzen er reeds op, dat men zoo langzamerhand op den goeden weg komt.

Er wordt thans op twee manieren getracht, om dat resultaat te bereiken, n.l. door oprichting van desa-landbouwscholen, waarmede men de tani van jongs af aan wenscht te vormen, en, door invloed uit te oefenen direct op den ouderen landbouwer. De tani zal thans dus ophouden proefdier te zijn van experimenteerende ethische ambtenaren. En hiermede wensch ik onzen kromo van harte geluk!” aldus besluit schrijver.

Goede vooruitzichten. De Pr. Bode vernam, dat de Fransch-Nederl. Kol. Cult.Mij. Pasir Oetjing 35 pCt. dividend over een maatschappelijk kapitaal van 1 millioen zal uitkeeren.

Dit is het eerste rubberland op Java, welks productie tot een dergelijk dividend in staat stelt.

De N. Soer. Crt. hoorde van een koffieplanter uit Zuid-Oost Malang, dat de meeste Smeroe-landen dit jaar een prachtige koffie-oogst zullen maken. Niet alleen de Robusta, maar ook de Java-koffie staat mooier dan in de laatste tien jaren het geval is geweest.

De spoorlijn Tjikampek-Cheribon. De Ind. bladen der jongste mail wijdden kolommen aan de openstelling dezer lijn voor het publiek op 3 Juni j.l. Zoo schrijft De Java-Bode o.m.:

„Nu de Semarang-Cheribon Stroomtram Mij. in verband met de nieuwe lijn besloten heeft hare vervoersnelheid te verhoogen, is de ééndags-verbinding tusschen Batavia en Semarang tot stand gebracht. Dat feit geeft aan de nieuwe spoorlijn een dubbele beteekenis: Cheribon is door den aanleg uit zijn isolatie verlost en een betere verbinding, althans tusschen twee groote kuststreden, is er tegelijkertijd het gevolg van.”

Moge hetzelfde voor Soerabaja spoedig volgen! is de algemeene wensch.

Een druk besproken overplaatsing. Onder de telegrammen der Java-Bode van 5 Juni j.l. lezen wij: „De overplaatsing van den ambtenaar voor de Chineesche zaken te Soerabaja, den heer H. Borel, naar Makasser, wordt in verband gebracht met het door dezen ambtenaar bij de regeering ingediend verslag der Chineesche relletjes te Soerabaja in Februari. Dit verslag gaf de feiten juist weer en kwam zoodoende in conflict met dat van den resident, dat o.a. de opsluiting van den hoofdcommissaris van politie durft loochenen. De heer Borel wordt beschouwd als slachtoffer van zijn waarheidsliefde.” „En dan ook van zijn plichtsbesef, als de gemaakte onderstelling juist is,” merkt de redactie daarbij op.

Decentralisatie-Congres. Gedurende de Pinksterdagen werd te Bandoeng een decentralisatie-congres gehouden, waarop verschillende gemeentebelangen werden besproken.

Als gevolg daarvan werd een vereeniging voor Locale-Radenbelangen opgericht.

Suriname.

Onder het hoofd „Een adder in het gras” bespreekt Suriname van 7 Juni de volgende mededeeling in de Demerarische Gouvernementscourant:

„Men wordt gewaarschuwd, de kolonie te verlaten voor dienstverbintenissen in verband met de balata-industrie in Suriname zonder een overeenkomst, behoorlijk onderteekend door een overheidspersoon dezer kolonie, bevattende in alle bijzonderheden de voorwaarden van de verbintenis, duur van 't dienstverband, loon, huisvesting, regeling voor het geval van ziekte, voedingsverstrekking en retourpassage.

„Personen die de kolonie verlaten zonder zulk een overeenkomst, alleen op de weidsche en niet gewaarborgde beloften van ongevolmachtigde agenten, zullen zeer wel mogelijk moeilijkheden ondervinden om terug te keeren. Engelsche Consuls zullen waarschijnlijk niet in staat zijn te handelen ten behoeve

van gestrande Britsche onderdanen zonder vertoon van overeenkomst.

„Tot nu toe is er door dit Gouvernement aan niemand een machtiging verleend, overeenkomstig de bepalingen van de Emigration Regulations Ordinance (de verordening op emigratie) van 1864, om als agent op te treden voor het werven van arbeiders voor werk in Hollandsch Guyana, en personen, die de Kolonie verlaten zonder behoorlijke schikkingen, getroffen te hunnen behoeve, handelen aldus op eigen risico."

Met leede oogen — schrijft het blad — ziet men in Britsch Guiana de balatableeders naar Suriname trekken, waar zij het veel beter hebben dan in hun land. Herhaaldelijk en op alle wijzen is wel gepoogd hieraan een einde te maken, maar vergeefs! om de eenvoudige reden, dat de menschen weten waar zij het 't best hebben.

Na eenige beschouwingen over het werven van arbeiders in Demerara, vervolgt het blad:

„In zijn officiëele mededeeling durft het Demerarische Gouvernement het dan ook niet ronduit zeggen, maar laat alleen tusschen de regels lezen, dat de behandeling en de arbeidsvoorwaarden: loonen, huisvesting, voeding enz., slechter zijn dan in Demerara.

Wij zien bleeders bij honderdtallen naar hun land trekken na afloop van het seizoen en uit eigen beweging terugkeeren bij den aanvang van een nieuwe.

Met de laatste droogte hebben velen verlof gehad naar hun haardsteden in Berbice te mogen terugkeeren tot de regens invielen en de overgroote meerderheid heeft zich ter rechter tijd weer aangemeld. Er zijn er wel achtergebleven, zooals er ook wel vluchten van hier, maar dat is het gewone percentage slechtheid. Menschen zijn nu niet allemaal even rechtgeaard.

De balatableeders hebben het hier heel goed. Zij worden door hunne werkgevers zeer ontzien. Alleen gedurende de jongste droogte is het minder goed gegaan. Maar het was geen kleinigheid voor de collectors gedurende acht maanden zooveel menschen te onderhouden; en het balata-stadje Nw. Nickerie was niet — en behoefde 't ook niet — voorbereid op de herberging van zooveel menschen te gelijk, omdat als regel er niet zooveel in de stad tegelijk verblijven.

Maar in Demerara is het nog veel slimmer geweest. Terwijl hier de ondersteuning tot het eind toe verstrekt is en in Nickerie zelfs vrij royaal, is men in Demerara al spoedig er mee opgehouden; het heeft daar niet de helft van den tijd in Suriname geduurd.

Men wete dus wat te denken van het mooie bericht van de Regeering der zusterkolonie."

***

De Surinaamsche bladen bevatten uitvoerige verslagen van de behandeling van de zaak-Crediet voor het kantongerecht te Paramaribo. Crediet staat terecht wegens beleediging en mondelinge bedreiging van den adj. inspecteur titulair van politie Ringeling, bij gelegenheid van de relletjes in de Lawa. De zitting duurde van 11½ tot 4 uur en was, zooals de bladen mededeelen, zeer belangwekkend.

De West van 7 Juni begint haar verslag aldus: „Had men reeds, op grond van de bekende feiten, een treurigen indruk van de zaak Resida, de behandeling van de aanklacht tegen Crediet heeft een nog treuriger indruk gegeven van de houding van hen die geroepen waren het gezag te handhaven. De terechtzitting heeft bewezen, dat de adjunct-inspecteur Ringeling, op wiens ambtseedige relazen de autoriteiten te Paramaribo zijn afgegaan, niet geloofwaardig is."

Verder merkt het blad op, dat de zaak Crediet op zichzelf van weinig belang is: van veel belang daarentegen is het licht, dat zij heeft geworpen op de houding van de politie. Het blad is overtuigd, dat de adjunct-inspecteur Ringeling zich hopeloos heeft geblameerd in deze zaak, en evenmin kan worden gehandhaafd als de districts-commissaris van Hengel.

„Natuurlijk — zoo besluit het blad — roerde de verdediger ook de zaak Resida in zijn pleidooi even aan. Hij protesteerde tegen de vrijheidsberooving en het klinken in boeien van Resida en Crediet, wat hij in strijd noemde met wet en recht, en hij verklaarde uit den mond zelf van den procureur-generaal vernomen te hebben, dat Resida, wel verre van eenig aandeel te hebben in het verzet tegen de politie, juist door zijn houding erger had voorkomen. Een mededeeling, die een spontaan applaus in de rechtszaal uitlokte.

Verdediger eindigde zijn welsprekend pleidooi, met te verklaren, dat men van den huidigen Landvoogd een daad verwacht om het beleedigd rechtsgevoel te herstellen. En als dat niet gebeurt — zoo vervolgde hij — dan zal de gelegenheid daartoe worden uitgelokt. Ik heb vertrouwen in de rechtspleging in Suriname. Ook in Suriname zijn er rechters!"

De uitspraak werd bepaald op 12 Juni.

***

Naar De West van 4 Juni verneemt, zou luitenant van Hengel per rekest verzocht hebben te worden ontheven van verdere detacheering in Suriname.

***

In ons nummer van 6 Juni maakten wij melding van een artikel van den heer A. van 't Hoogerhuys in Suriname van 7 Mei handelende over het „Jaarverslag van het Boschwezen over 1911".

Om het vóór en tegen te vernemen in deze zaak, die voor de kolonie van groot belang is, heeft De West — zie het nummer van 4 Juni — den houtvester, den heer Gonggrijp, geïnterviewd. Zooals te verwachten was, is de heer Gonggrijp het niet eens met de beschouwingen van den oud-chef van het Bouwdepartement, den heer van 't Hoogerhuys.

Aan het slot van het tweegesprek zegt de houtvester: „De veronderstelling — van den heer v. 't H. — dat de machine aan de Corantijn eigenlijk dient om het terrein op te ruimen, is feitelijk geen antwoord waard. Hoewel men pas kort aan den gang was, waren reeds 2 scheepsladingen hout naar de Vereenigde Staten verscheept, waaronder zelfs „mirahoedoe" en „kankantree". Een bewijs, dat vrijwel alle hout bruikbaar is, als men het maar goedkoop kan leveren."

De West stelde zich voor beide heeren te verzoeken hun standpunt nader toe te lichten.

***

De N. R. Ct. van 22 Juni ontleent aan De Tijd het volgende bericht:

„De H. Vader heeft tot de bisschoppen van Zuid-Amerika een Encycliek gericht, waarin met warmte gepleit wordt voor de belangen der Indianen, wier lot zooveel te wenschen overlaat. De Paus beveelt den bisschoppen aan, de pogingen der regeeringen onder dit opzicht te steunen. Z.H. heeft eenigen tijd geleden den eerw. pater Genocchi, missionaris van het H. Hart te Rome, belast met een zending naar verschillende Zuid-Amerikaansche republieken, ten einde omtrent den toestand der Indianen de noodige inlichtingen in te winnen. De tekst van de Encycliek zal, meldt de Observatore Romano, „te zijner tijd worden bekend gemaakt."

Men kan niet zeggen, dat in Suriname de Indianen slecht behandeld worden, maar eenige meerdere bestuursbemoeiing met hun aangelegenheden ware zeker gewenscht, mits deze zich niet openbaart in dwang om zich meer manufacturen om het lijf te hangen dan de eischen van het klimaat medebrengen.

In zijn aan het slot van ons vorig overzicht vermeld boek „Guiana: British, Dutch and French" zegt James Rodway: „The conventional idea of decency must be utterly condemned in the tropics." (blz. 235). En verder: „Some good people teach the Indians to clothe their little ones: we een hardly call this anything but murder, for in a country like Guiana these sweet little children are exposed to all weathers and are bound to suffer from even one wet garment." (blz. 236.)

Op blz. 184 vinden wij deze uiting: „Too much stress was formerly laid upon the matter of clothing, which is undoubtedly one of the causes of the passing away of the American race."

Gelukkig komt men in Britsch Guiana tot gezonder opvattingen, zooals blijkt uit een kiekje in Rodway's boek, voorstellende een groep Indiaansche meisjes op een Anglicaansche missie-school aan de Rupuruni; de meisjes hebben niet meer aan dan een lendendoekje. Enkele uitingen in de Surinaamsche pers wettigen het vermoeden, dat men daar den verkeerden kant uit wil.

***

Bij Kon. besluit van 28 Juni is A. van 't Hoogerhuys, oud-chef van het bouwdepartement en oud-lid van de Koloniale Staten van Suriname, benoemd tot buitengewoon lid van den Raad van Bestuur der kolonie Suriname.

Curaçao.

De „Prinses Juliana". Het eiland Curaçao is op zeer voldoende wijze met het wereldverkeer verbonden, en wordt dagelijks door verschillende mailstoomers aangedaan; doch de verbinding met de overige tot de kolonie behoorende eilanden is nog zeer gebrekkig en niet meer passend in den tegenwoordigen tijd van snelle gemeenschap.

Een zestal jaren geleden scheen het alsof er een afdoende verbetering in de gebrekkige gemeenschap zou ontstaan, door het in de vaart brengen van het Deensche stoomschip „Christiaanstaed", dat op St. Thomas thuis behoorde.

Het was een klein stoomschip met voldoende inrichtingen voor passagiers en geschikt om lading in te nemen, het voer ééns per maand van Curaçao naar St. Martin, Saba en St. Eustatius en terug, terwijl de overblijvende tijd gebruikt werd voor reizen naar Aruba en Bonaire en er meestal nog tijd overbleef voor een tusschenreis naar San Domingo.

Het stoomschip voldeed goed en het contract met de Deensche Maatschappij was niet onvoordeelig voor het Gouvernement. Vergissen wij ons niet, dan werden de voordeelen en de nadeelen gelijkelijk door de Deensche Mij. en het Gouvernement verdeeld. Plannen waren reeds gemaakt om het stoomschip in eigendom over te nemen, maar terwijl men aan het onderhandelen was over den prijs, kwam er een kink in den kabel doordat de eigenaars van den verkoop afzagen, omdat men voor de „Christiaanstaedt" een voordeeliger emplooi gevonden had in Bangkok.

Het Nederlandsche koloniale bestuur besloot toen een stoomschip in eigen beheer te doen bouwen. Het nieuwe vaartuig, bij Wilton in Rotterdam gebouwd, verkreeg den naam van „Prinses Juliana", en was ongeveer gelijk aan het Deensche stoomschip; alleen wat grooter van afmetingen. Het maakte een proeftocht in de Noordzee en voldeed toen, bij vrij veel zee in alle opzichten, zoodat het met vreugde bij aankomst te Curaçao ontvangen werd. Nauwelijks aldaar in de vaart gebracht, begonnen de klachten, het schip slingerde en stampte zwaar, aan de machines kwamen spoedig herstellingen te verrichten en wat nog erger was, de vaart was, met de wind en de zee op den kop, bedroevend gering.

Het is ons niet bekend, of er een grondig en uitgebreid onderzoek heeft plaats gehad door deskundigen met c.q. voorstellen tot verbetering; dan wel dat men uitsluitend op het oordeel van de opvarenden is afgegaan, maar het eind der geschiedenis is geweest, dat de „Prinses Juliana" uit de vaart is gebracht en de eilanden boven den wind, benevens Aruba en Bonaire, ten opzichte van de verbinding met Curaçao weder in den zelfden treurigen toestand zijn gebracht als vroeger, d. w. z. dat de communicatie moet geschieden met een zeilschoener.

Weliswaar, is er altijd wind in de Caraïbische Zee en loopen de Curaçaosche schoeners zeer snel, doch wind en stroom loopen in die zee steeds in één gelijke richting, die juist tegenovergesteld is aan den koers van Curaçao naar St. Eustatius, zoodat zulk een reis 8 à 9 dagen duurt. Negen dagen op een volgepakten, hobbelenden, kleinen schoener in de tropen! Het denkbeeld alleen zal menigeen een gevoel van zeeziekte geven!

Is men ook wat te voorbarig geweest, om de „Prinses Juliana" voor goed af te keuren? Wij hopen, dat hieromtrent een grondig onderzoek van deskundigen opheldering moge geven; er ging onlangs een gerucht, dat twee scheepsbouwkundige ingenieurs zich naar Curaçao voor zulk een onderzoek zouden begeven en wij hopen, dat dit gerucht bevestigd wordt. Het is bijna onverklaarbaar, dat als het Deensche stoomschip zoo goed voldeed, de „Prinses Juliana", die nog wat kloeker is, zóó moet tegenvallen.

Mocht dit echter werkelijk het geval wezen, dan ware het aanbevelenswaardig, de „Prinses Juliana" een emplooi te geven voor den dienst in O.-Indië, waar men van harden wind en hooge zee geen last heeft, en een nieuw maar krachtiger en zeewaardiger stoomschip voor Curaçao aan te bouwen. Het stoomschip „Paramaribo", dat aan de kolonie Suriname behoorde en in 1896 als nieuw keurig stoomertje in gebruik kwam, is onlangs voor een oudroest-prijs te Amsterdam verkocht. Misschien had dit vaartuig, van een nieuwen ketel voorzien, voor Curaçao gebruikt kunnen worden. De huidige toestand kan niet langer bestendigd blijven; men mag niet vergeten, dat op de, in vele opzichten zoo misdeelde, Antillen óók Nederlandsche onderdanen wonen.

Behalve aan de gewone eischen voor een stoomschip in de tropen, wat ventilatie en bewoonbaarheid aangaat, moet voor een stoomschip in de Caraïbische zee er nog op gerekend worden, dat het met redelijke vaart in een stijf doorstaanden passaat en daarmede overeenkomende zee moet kunnen opstoomen, aan welken eisch nog bezwaarlijker voldaan kan worden, omdat men door de ondiepe binnenreede van Aruba aan beperkten diepgang gebonden is. Wij hopen, dat een dergelijk compromis gevonden moge worden en de tot Curaçao behoorende eilanden uit hunne afzondering bevrijd raken.

***

Koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao. Bij het afdeelingsonderzoek over het wetsontwerp tot verhooging en wijziging van de koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1910 werd opnieuw de aandacht gevestigd op de weinig nauwkeurige wijze waarop de koloniale huishoudelijke begrooting schijnt te worden opgemaakt; over 1910 is zij met 24 pCt. overschreden. Men hoopte, dat voortaan de uitgaven met meer zorg zouden worden geraamd.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Vermeerdering van inkomsten der Inlandsche ambtenaren op Java en Madoera.

Nu de Ned. Regeering weldra over de lotsverbetering van de Inl. ambtenaren op Java en Madoera zal hebben te beslissen, is 't zeker niet van belang ontbloot te weten hoe over het ingediende wetsontwerp wordt gedacht door de Inlandsche ambtenaren zelven. Zij hebben zich o.a. uitgesproken op de Alg. Vergadering van Mangoenhardjo, welke 13 en 14 Augustus 1911 te Semarang werd gehouden. Een der sprekers zeide o.m. dat, volgens de gepubliceerde Ontwerp-Begrooting voor het jaar 1912, drie ton gouds ter beschikking zou worden gesteld om de traktementen der Inlandsche ambtenaren te verhoogen. De schrijvers van Regenten, Wedono's, Patih's, Controleurs en Residenten zullen bezoldigingen ontvangen van *f* 30 tot *f* 45 's maands; de mantri's-politie van *f* 60 tot *f* 70, de Wedono's van *f* 250 tot *f* 260 en Patih's van *f* 375, terwijl de assistent-Wedono's huishuren zullen genieten van *f* 10 tot *f* 20, naar gelang van de standplaatsen.

Voor deze ons toe te kennen gunst zijn wij der Regeering dank verschuldigd en hopen dat het Opperbestuur in Nederland in Haar voorstel zal willen treden. Toch zouden wij gaarne wenschen, dat het Gouvernement met de lotsverbetering der Inlandsche ambtenaren nog wat verder ging. Dat de Wedono's een bezoldiging van *f* 250 tot *f* 350 zullen krijgen is genoeg; dat de ass.-Wedono's huishuur zullen ontvangen van *f* 10 à *f* 20 is een verbetering van onzen toestand, maar, naar onze bescheiden meening, nog niet voldoende, met het oog op den tegenwoordigen levensstandaard en de hoogere kosten van opvoeding der kinderen. Bovendien moeten wij geld uitgeven van schrijfbehoeften en reiskosten. Volgens eene matige berekening moet een assistent-wedono minstens *f* 150 's maands hebben om te kunnen rondkomen. Daar met de jaren de kosten van zijne huishouding toenemen en de meesten het in het ambtelijke niet verder kunnen brengen, zou het gewenscht zijn om zijne bezoldiging niet te laten blijven op *f* 150, maar geleidelijk te verhoogen tot een maximum van *f* 200. Op zijn ouden dag zou hij dan een voldoend pensioen kunnen krijgen.

Ook zou om dezelfde redenen voor de mantri's-politie een traktement van *f* 75 tot *f* 100 niet te veel zijn.

In bovengenoemde Begrooting is niet aan de schrijvers van de assistent-Wedono's gedacht. Hun traktement blijft *f* 15. Daarmede komen zij onmogelijk toe; in den regel leven zij zéér armoedig. Om hun een eenigszins fatsoenlijk bestaan te geven, zou het noodig zijn hun inkomen op *f* 25 's maands te brengen.

De hoofddjaksa's en onder-controleurs bekleeden een hoogeren rang dan de Wedono's en zijn meestal Wedono's geweest. Het zou daarom billijk zijn om hunne inkomsten minstens gelijk aan die van laatstgenoemden te maken. Als assistent-Wedono's traktementen krijgen van *f* 150 tot *f* 200, dan kunnen de Djaksa's niet minder ontvangen. De betrekking van Patih is de hoogst bereikbare voor de gewone Inlandsche ambtenaren. Deze functionaris heeft tot standplaats een afdeelings- of gewestelijke hoofdplaats, waar hij zich meerdere uitgaven moet getroosten om zijn stand op te houden. Het zou daarom noodig zijn hem eene bezoldiging van *f* 400 toe te kennen.

Propaganda voor den Mohamedaanschen godsdienst.

De Djawa Tengah van 27 Maart 1912 no. 73, weet mede te deelen, dat een gewezen Inlandsch ambtenaar, die vroeger deelgenomen heeft aan het onderzoek der Tjiligon-zaak in Bantam, waarbij, zooals bekend, verscheidene Europeanen werden vermoord, de aandacht heeft gevestigd op het feit, dat wederom een godsdienstige beweging gaande is in het Buitenzorgsche, welke voor het Europeesch element zoo goed mogelijk geheim gehouden wordt.

In aansluiting hiermede valt een bericht in hetzelfde blad op, n.l. dat te Djocjacarta door de hadji's en de leerlingen van de Inlandsche scholen aldaar eene vereeniging is opgericht, welke zich ten doel stelt propaganda te maken voor den Mohamedaanschen godsdienst en aan de bevolking zoodoende de gelegenheid te geven de voorschriften van hun godsdienst beter te begrijpen dan tot heden het geval is geweest.

Eene samenkomst van Methodisten ter hoofdplaats Batavia. Op Zondag 24 Maart 1912 had op Tanah-Abang, ter hoofdplaats Batavia, een samen-

komst van Methodisten plaats. Volgens de Djawa-Tengah van 28 Maart 1912 no. 74, bestond het gehoor uit een paar Inlandsche Christenen, verscheidene halfbloed- en eenige volbloed Chineezen. Merkwaardig was, dat een Chineesche leeraar, de Maleische taal niet kennende, in de Chineesche taal de preek hield, terwijl toch het gehoor, hoewel aandachtig luisterende, behoudens een enkele uitzondering, de Chineesche taal niet machtig was, zoodat het dus niet veel aan dat stichtelijk woord heeft gehad en die samenkomst waarschijnlijk meer beschouwd zal hebben als een gezellig samenzijn van geloofsgenooten, die het bewijs wilden leveren, dat zij den Christen-predikant, die door hen als een groot heer wordt beschouwd, best kunnen missen.

Het Bataviasch afdeelingsbestuur der Jong-Javaansche Vereeniging „Boedi-Oetomo". Iemand die zich teekent Baviaan klaagt in hetzelfde blad, namens tal van leden dezer vereeniging te Batavia, over het optreden van het afdeelingsbestuur. Die klacht geldt meer de partijdige handelingen van den afdeelings-secretaris, die de afdoening der dagelijksche zaken geheel in handen schijnt genomen te hebben, zonder dat de andere bestuursleden daarvan kennis namen. Zoo kwam o.a. Boedi Oetomo, het orgaan van de vereeniging, dat kosteloos aan de leden moet worden toegezonden, niet in handen van alle leden. Schrijver meent, dat de secretaris het ter zijner beschikking gestelde aantal exemplaren van het blad op partijdige wijze naar eigen goedvinden verdeeld heeft. In de eerste plaats ontvangen de Javanen het orgaan, daarna de Soendaneezen en ten laatste enkele leden te Batavia, niettegenstaande dat toch allen hetzelfde contributie-bedrag betalen en dus ook dezelfde rechten hebben..

De Javaansche kleederdracht. Sedert de laatste 25 jaren geraakt de traditioneele Javaansche kleederdracht geleidelijk in onbruik en maakt zij plaats voor de moderne kleederdracht van Europeesch model. Pangéran Mangkoenogoro heeft aan zijne ondergeschikten opgedragen de Europeesche mode te volgen, een bevel, dat men als een soort zweepslag kan beschouwen, doch waaraan de Jong-Javanen met genoegen gevolg schijnen te geven.

De echte oude Javaansche kleederdracht treft men alleen nog aan in het gebied van Djocjacarta bij de Sultans onderdanen. De gebatikte kains, zoowel van mannen als van vrouwen worden daar nog in huis gemaakt, op dezelfde wijze als dit eeuwen geleden plaats vond.

In het Solosche treft men thans veelal eene gemengde kleedingswijze aan. Terwijl de hoofdbedekking nog Javaansch is gebleven, zijn de andere stukken gewoonlijk reeds van Europeesch model.

De Javaan in dienst der Regeering, en in het bijzonder de Dokters-Djawa, de Inlandsche opzichters en de Inlandsche leerlingen op de Inl. scholen dragen allen kleedingsstukken naar Europeesch fatsoen.

De Javanen op de hoofdplaatsen bezigen nog wel de Javaansche hoofddoek, doch de andere kleedingstukken, en ook de sandalen, zijn veelal vervangen, de laatste door „bottines".

De moderne hadji te Bandoeng, ook de gegoede, gebruikt geen tulband meer, doch een panamahoed, dikwijls een van hooge waarde.

De kwestie van het al dan niet behouden der oude kleederdracht, schijnt in de Inl. maatschappij tot verdeeldheid onder de toongevers aanleiding te geven. De voorstanders van het moderne wijzen op de voordeelen van de Europeesche dracht, o.a. dat deze billijker in prijs zou zijn dan de traditioneele Javaansche, ook gezonder en eenvoudiger en h. i. den Inlandschen stam in het oog van andere menschenrassen verhoogt, zoodat de omgang met dezen er door vergemakkelijkt wordt. De tegenstanders van het nieuwe erkennen echter de voordeelen niet, vinden daarentegen hun kleederdracht mooier en praktischer, meer voor land en volk geëigend. De schr. in de Djawa Tengah van 30 Maart j.l. no. 76 die zich S. teekent, merkt daarbij op, dat verhooging van het aanzien van den Inlandschen stam veel eerder verkregen zal moeten worden door goed onderwijs dan door verandering van kleederdracht.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Voorbeeld ter navolging. Tijdens het heerschen der pestziekte te Soerabaja, hebben de Chineezen daar ter plaatse de vereeniging Wee Sing Hwan opgericht, met het doel zich aan te sluiten bij de commissie, die belast was met de bestrijding dier ziekte. De Chineezen hebben daartoe de noodige gelden ingezameld, volgens de Djawa-Tengah van 1 April 1912 no. 77, een bedrag van *f* 37.700. De uitgaven hebben bedragen *f* 8600, w.o. *f* 2856 voor een pestbarak en *f* 3000 voor een automobiel. Van het resteerende zijn *f* 28900 bij de Handelsbank gedeponeerd en 't overige ter beschikking van den penningmeester der vereeniging gesteld.

Militaire hulpverstrekking bij brand. — Wanneer in een vestiging in Ned.-Indië brand uitbreekt, dan is de geheele bevolking in rep en roer. Ieder tracht voor zich het zijne te redden en te bewaken, geholpen door familieleden en bekenden. Het blussingswerk wordt dan maar aan de de daartoe aangewezen autoriteiten overgelaten. Dezen komen daarbij dikwijls veel volk tekort.

Ligt nu in zulk een vestiging een garnizoen, dan was het tot heden het gebruik, dat de soldaten dit tekort aanvulden en in den regel met goed gevolg.

De bepaling, dat aan het personeel van de eerste hulp verstrekkende brandspuit eene gratificatie in geld werd toegekend, en het feit, dat van de zijde van het belanghebbend publiek ook wel eens eene som in geld ter verdeeling onder het personeel werd toegezonden aan het Europeesch bestuur, werkte deze hulpverstrekking in de hand. Zij werd ook door het Inl. publiek op hoogen prijs gesteld en droeg in niet geringe mate bij tot verhooging van Nederland's naam.

In het Bijblad van de Djawa Tengah van 4 April 1912, no. 80, lezen wij de mededeeling dat de militairen niet meer bij het blusschingswerk willen assisteeren, omdat zij hunne kleeding en hun schoeisel daarbij beschadigen, en de onkosten van de herstelling daarvan persoonlijk hebben te dragen.

Het blad vindt, dat dit nu zeer te betreuren zou zijn, want het gevolg daarvan zou zijn, schade voor allen, zoowel voor het publiek als voor Nederland's naam, hetgeen z. i. toch heel wat ernstiger zou-zijn dan de betrekkelijk geringe geldelijke schade toegebracht aan uniform en schoeisel, en, aangezien het toch niet meer dan passend is, dat het Gezag met de beschikbare hulpmiddelen hulp verleent in geval van brand, zal de Regeering hare soldaten wel schadeloos willen stellen voor de schade, welke zij bij het blusschingswerk lijden.

De kleederdracht der Chineesche vrouw in Ned.-Indië. De vooruitstrevende Chineezen ter hoofdplaats Batavia hebben zich, volgens de Pewarta Soerabaja van 2 April 1912 no. 78, vereenigd om te trachten de kleederdracht der Chineesche vrouw in Nederl.-Indië meer in overeenstemming te brengen met den tijdgeest.

De meeste Chineesche dames zijn echter zeer behoudend aangelegd en dus op die verandering van kleederdracht niet gesteld. Doch ook het stompste mes wordt wel scherp, wanneer men het maar dagelijks slijpt, zegt de schrijver.

De Gymnastiek- en Schermvereeniging ter hoofdplaats Soerabaija. In de Pewarta Soerabaja van 28 Maart 1912 no. 74, klaagt Ch. over den achteruitgang dezer vereeniging door gebrek aan belangstelling, zoowel van de zijde van het bestuur als van de leden. Verleden jaar hadden elken Woensdag- en Vrijdagavond van 5½ tot 8 uur, en Zondagsmorgens van 8 tot 10 uur, regelmatig oefeningen plaats, waarbij het geheele bestuur en tal van leden tegenwoordig waren. Thans echter bekommeren zich nòch bestuur, nòch leden veel om het bestaan der vereeniging, en laat het zich aanzien, dat zij weldra te gronde zal gaan. Schr. hoopt evenwel dat de ijverige heeren Njo Khee Hoo en Djie Ting Hian deze goede zaak nog in betere banen zullen kunnen leiden.

Ontmoeting van den President der Chineesche Republiek en Dr. Sun-Yat-Sen. Aan de hand van de Daily News deelt de Sinar Sumatra van 10 April 1912 no. 29, het eigenaardige bericht mede, dat op 20 Maart 1912, des avonds ten 8 ure, eene ontmoeting heeft plaats gehad van den President der Chineesche Republiek met Dr. Sun Yat Sen, in een der vertrekken van het Amerikaansche hotel Greath Mothere te Tientsin.

Nog merkwaardiger is de mededeeling, dat beide heeren waren gekleed in matrozen uniform en dat de conversatie geschiedde met hulp van een leitje. Het onderhoud zou ten 12 ure middernacht afgeloopen zijn geweest.

Indien een en ander waar is, zegt het blad, kunnen tal van belangrijke onderwerpen en ingrijpende maatregelen zijn besproken.

Van Vreemde Koloniën.

PORTUGAL.

Aan het slot onzer mededeelingen, spraken wij de vorige week uit, hoe gaarne wij volle waarde zouden willen hechten aan de gunstige beschouwing die graaf Penha Garcia heeft ten beste gegeven, over de koloniale politiek van Portugal, maar dat ons, tot onzen spijt, het geloof ontbreekt. Wie hierdoor ertoe gekomen mocht zijn aan de berichten over de Port.

koloniën in deze week wat nader aandacht te schenken, zal zeker niets gevonden hebben om ons het geloof nader bij te brengen.

Zoo lazen wij in de N. R. Ct. (27 Juni. Ochtendblad B): Te Londen heeft een protestvergadering, bijeengeroepen door het genootschap tegen de slavernij en voor de bescherming van inboorlingen, een motie aangenomen, waarin wordt verklaard, dat Engeland het verbond met Portugal behoort op te geven, als aan de slavernij op de Kaap Verdische eilanden niet duurzaam een eind wordt gemaakt. Het telegram voegt hieraan toe: Dr. Machado, uit Lissabon, ontkende, dat daar slavernij bestaat. Maar het stellen en aannemen dezer motie geeft toch te denken.

Onder de berichten van het buitenlandsch nieuws is aan de overplaatsing van dr. Rosen, als Duitsche gezant van Boekarest naar Lissabon, het commentaar verbonden, dat zij haar grond zou vinden in onderhandelingen, die dr. Rosen zou moeten aanknoopen over de Portug. koloniale bezittingen. Weer dus dat telkens opduikend gerucht, waarvan alle recht van bestaan door de Portugeezen als met verontwaardiging ontkend wordt.

Kan hiermede ook het tegelijkertijd van geheel andere zijde gekomen telegram eenig verband houden? 't Draadbericht n.l. van den partic. correspondent te Soerabaja aan de N. R. Ct.: Portugal onderhandelt met de Noorduitsche Lloyd over de instelling van een geregelden stoomvaartdienst tusschen Lissabon en Timor. Ook dit was bij wijze van gerucht reeds eerder beweerd en schijnt nu zijn beslag te krijgen. Nederland behoeft zich niet dadelijk ongerust te maken, het heeft toch voor Timor een recht van voorkeur voor eventueelen verkoop, maar Duitschl. kon wel heel veel bieden. Hierover hebben wij het nu echter niet, al maken wij van de gelegenheid gebruik de regeering nog eens te wijzen op de noodzakelijkheid van volle aandacht aan de Timor-politiek te geven. Wij wilden nu slechts wijzen op de berichten der laatste dagen, die het vertrouwen niet schragen in een goeden loop der zaken in de Portugeesche koloniën.

The Times of India van 8 Juni schreef, de toestand in Goa (Port. bezitting in Voor-Indië) gaat van kwaad tot erger. 't Bestuur ziet met spannend ongeduld uit naar de komst van troepen uit Lissabon, daar het niet in staat is het optreden der oproerige Ranes te bedwingen.

De militaire bezetting bestaat thans meerendeels uit Hindoes, waarvan velen verwant zijn aan de Ranes. De opstandelingen plunderen dorpen, waarbij niet zelden moordtafereelen voorkomen, genoemd worden de volgende plaatsen als laatst geteisterde: Assnora, Bodoem, Ambora, Siroda en Saawordem.

Sedert de staat van beleg afgekondigd is wordt een strenge censuur op de dagbladpers toegepast, die het bestuur pijnlijke verwijten deed.

Behalve in enkele goed bewaakte plaatsen, bestaat er groote vrees voor de veiligheid van personen en goederen. Meermalen werden dreigbrieven door de Ranes gezonden aan autoriteiten in de dorpen om geld te vragen, en soms wisten deze geen andere uitkomst dan daaraan toe te geven.

In het nummer van 15 Juni nam het blad een protest op van den secretaris-generaal van 't Port. gouvernement te Goa, waarin deze voorstelling van zaken als scheef en onjuist wordt gewraakt, en zij zal wellicht ook wat overdreven zijn, maar vlak daarnaast geeft The Times of India toch een schetskaartje, waarboven staat The revolt in Goa en bij de toelichting wordt slechts weinig rekening gehouden met de rose-kleurige voorstelling van het Portug. démenti.

BRITSCHE KOLONIËN.

Er heerscht groote onrust bij de geïnteresseerden bij de opiumproductie in Br.-Indië. Door de voorgenomen opium-politiek, overeengekomen tusschen de Br. regeering en de Keizerl. Chineesche, en de maatregelen na dien getroffen door de nieuw opgetreden Republikeinsche regeering, zijn in China kolossale hoeveelheden opium samengebracht, alleen in Shangai al voor 10.000.000 P.St. en hebben ook de opium-fabrikanten in Br.-Indië groote massa's in magazijn, welke laatste in China nu geen afzet kunnen vinden.

De gezamenlijke opiumfirma's in Bombay hebben een rekest gericht tot de regeering om de uiterst kritieke positie bloot te leggen. Zij zeggen, dat verscheidene provinciale bestuurders in China op onredelijke gronden weigeren Indische opium toe te laten. Zoodoende vormen zich voorraden, die niet verhandeld kunnen worden. Herhaalde pogingen om den goeden gang van zaken te regelen, in overeenstemming met de gesloten verdragen, hebben geen resultaat gegeven, omdat de Chineesche regeering niet in staat blijkt te zijn de overheid in de provinciën de traktaten te doen inachtnemen. Wanneer de Br. regeering niet tusschenbeide komt, zal, zeggen zij, een ernstige financiëele crisis moeten volgen, die zich in menigen tak van den handel zal doen gevoelen.

Onder de wegen, die het gevaar kunnen afwenden, bevelen zij aan, de overname van de voorraden in Br.-Indië door het Chineesche gouvernement. De fabrikanten verklaren willig te zijn een einde aan den opiumhandel te maken, en stellen zelfs voor verder verkoop en uitvoer naar China te doen ophouden, maar daarbij moet rekening gehouden worden met de verwachtingen, die op de bestaande overeenkomsten waren gebouwd.

In verband hiermede is de daling van den opiumprijs bijzonder opvallend. In Mei werd voor 810 kisten Behar-opium 33.17.975 Rs. betaald, d. i. 4.096 per kist. Begin Juni bracht eenzelfde hoeveelheid maar 24.11.550 op, d. i. 2.977 p. k. Een dergelijk verschijnsel vertoont ook de Benares-opium.

***

Een griezelige opgave wordt elk jaar gegeven van het aantal door wilde dieren gedoode personen in de United Provinces van Br.-Indië. In het afgeloopen jaar bedroeg dit weer 142, meest door tijgers en wolven, waarbij te voegen zijn 5761 door slangenbeten. Het getal door wilde beesten gedoode stuks vee beliep 13.141 bekende gevallen. Een lief land blijkt vooral Koemaoen te zijn, waar alleen 50 personen en 11744 runderen op deze wijze aan hun eind kwamen.

***

Het door velen met eenig ongeduld verwachte boek van den Duitschen kroonprins over zijn reis naar Schotland en Britsch-Indië is verschenen. Uit de titelplaat spreekt de geest, die het verhaal bezielt, zij geeft den prins staande over zijn eersten geschoten tijger heen. 't Boek bevat 14 jachtepisodes, grootendeels uit Indië en Ceilon, alle vol lof voor de Br. gastvrijheid en de wijze waarop sport door het leven der Engelschen geweven wordt. Behalve teekeningen van den schrijver, geeft het ook 28 door hem en 73 door de kroonprinses opgenomen photo's.

DUITSCHE KOLONIËN.

De Rijksdag heeft zich uitgesproken voor een snellere ontwikkeling van D. Nieuw-Guinea. Dit heeft den gouverneur der kolonie tot het aanbieden van een program geleid, waarvan de hoofdpunten zijn: uitbreiding van de bestuursorganisatie tot die deelen waar zij nog niet is toegepast; verhooging der verleende credieten tot aanmoediging van den landbouw, de gezondheids- en politiediensten, de scholen, de wegenaanleg, de kustverlichting.

De gouverneur, die zijn standplaats te Rabaoel zou hebben, moet een assistent krijgen. Samen zouden zij de eenheid in het bestuur verzekeren door veelvuldige bezoeken aan de verschillende eilanden die tot de kolonie behooren. Het politiekorps zou versterkt worden. Twee compagnieën zouden in eigenlijk Nieuw-Guinea komen, elk 3 officieren, 12 onderofficieren, 1 verplegingsonderofficier en 1 wapenmaker tellende als Europ. kader. Een der compagnieën zou als hoofdbestemming hebben exploratie- en verkenningswerk, wegenaanleg e.d.m.

Verder zouden nieuwe ambten zijn in te stellen: een houtvester, landbouw-agenten, landmeters, geneesheeren, enz. Hospitalen en scholen moeten gebouwd worden, de laatste ook en zelfs vooral om landbouwers en handwerkslieden te vormen, bekwaam om de Maleiers en Chineezen te vervangen die thans het werk verrichten.

Over dit programma is een gunstig rapport uitgebracht, zoodat het ontwerp-budget van de kolonie voor 1913 opgesteld rekening zal houden met de voorgestelde hervormingen.

Dit verdient zeker wel de bijzondere aandacht van onze regeering, die overigens op Nieuw-Guinea ook niet stil zit.

HET FRANSCH-SPAANSCHE OVERLEG.

Andermaal wordt ons een minnelijke schikking van de door Frankrijk en Spanje, in tegenwoordigheid van een Britschen staatsman, te Madrid, over Marokko gevoerde onderhandelingen als aanstaande voorgehouden.

De Sp. minister van buitenl. zaken heeft zelfs een datum genoemd, half-Juli, waarop hij uiterlijk de onderteekening verwacht. Als het nog geoorloofd is na een verklaring van zoo bevoegde zijde twijfel te blijven voeden, zouden wij ons die vrijheid wel willen veroorloven. Zeker er zijn schreden in de goede richting gedaan: de gemengde financiëele commissie heeft voorstellen aangeboden, waardoor een oplossing gevonden is voor de waarborg der houders van Spaansch-Marokkaansche leeningsbewijzen, voor de douane-rechten, de Staatsbank, het ta-

bakenmonopolie en de bestemming en verdeeling der winsten, ook schijnt men 't eens geworden te zijn over de gebiedskwestiën in 't Oergadal en Itui, en over de ten opzichte der franciskaner monniken te volgen gedragslijn. Maar de vorige week werden èn in Londen èn in Madrid officieuse nota's in de pers gepubliceerd, die nog over zooveel punten slechts de hoop van een spoedig te vinden oplossing konden uitspreken, dat, gezien de trage wijze waarop tot nu toe onderhandeld is een afdoening nog niet te verwachten is. Misschien zal men om althans iets te leveren een overeenkomst sluiten, die voor verschillende punten nader overleg openhoudt, doch daarmede zou de zaak dan toch maar in een ander stadium gebracht zijn.

Volgens die Eng. en Sp. mededeelingen, waren nog eenige vraagstukken te regelen alvorens het geheel eens te zijn over den aanleg van de spoorlijn Tanger-Fes, (was de positie van den sultan in de Sp. zône zoo geregeld, dat daar een khalifaat den sultan zal vertegenwoordigen, maar moest nog voorzien worden in de wijze der benoeming van den eersten khalief en in zijn opvolging. Er was nog geen overeenstemming ter zake van de exploitatie der mijnen en van door den sultan te sluiten leeningen. Over de internationalisatie van Tanger viel nog heel wat te bedisselen. Sedert verluidde, dat de afgrenzing van de internatioale strook om de stad aan Sp. en Gr.-Brit. zou worden overgelaten, terwijl Tanger een volkomen zelfstandig bestuur zou krijgen, maar daar naast wordt dan weer op de noodzakelijkheid gewezen om de verschillende mogendheden medezeggenschap te geven, en wordt al dadelijk de vrees geopperd voor een overheerschenden Fr. invloed, terwijl mede de tolkwestiën daar nog zijn uit te maken.

DE DIENSTPLICHT IN ALGIERS.

Een Algerijnsche commissie heeft zich naar Parijs begeven om aan den minister-president Poincaré een verzoek aan te bieden tot wijziging van het decreet van 3 Febr. j.l., waarbij dienstplicht voor Algiers is ingevoerd, en waarvan wij destijds den hoofdinhoud weergaven. De wenschen zijn in een nota samengevat, die de volgende punten bevat. De vermindering van den diensttijd tot twee jaren, op gelijken voet als voor de andere Franschen. De oproeping op 21 jarigen leeftijd, instede van op 18 jaar, aangezien de jonge mannen dan nog niet voldoende gevormd zijn. De afschaffing van de toekenning eener toelage (prime), omdat men trots moet zijn zijn zoon in het Fransche leger te zien dienen, zonder geldelijke vergoeding.

Maar daar tegenover vragen zij dan: de hervorming van le régime répressif; een ernstig bedoelde en voldoende vertegenwoordiging in de vertegenwoordigende lichamen in Algerië en het moederland; een rechtmatige verdeeling der lasten en der opbrengsten over de verschillende deelen van de bevolking.

De afgevaardigden wezen op de groote emotie door het decreet in Algerië teweeg gebracht, emotie, die niet zonder gevaar is als niet bijtijds wordt tegemoet gekomen aan de rechtmatige bedenkingen, die er tegen worden geopperd.

De minister Poincaré zeide tot de commissie, dat zij gelijk had vertrouwen te stellen in het gevoel van rechtvaardigheid en edelmoedigheid van de regeering en van de volksvertegenwoordiging der Republiek. Hij zou de uitgedrukte wenschen met de grootste welwillendheid onderzoeken.

Intusschen blijkt wel, dat de voorstelling bij het uitvaardigen van het decreet gegeven, als zou voorafgaand overleg voldoende gerststelling hebben geschonken, dat de dienstplicht op geen tegenkanting van beteekenis zou stuiten, op een te zwakken grond van optimisme berustte.

INGEZONDEN.

Onrecht of Vrijhandel.

Insulinde, de prachtigste eilanden-reeks der aarde, wordt herhaaldelijk, ook in de pers, besproken en als een onwaardeerbaar deel van Nederland geroemd. Toch kan het niet ontkend worden, dat deze zoo hoog geschatte gewesten door het Moederland nog steeds als stiefkinderen worden behandeld.

De heerlijke producten, die Insulinde voortbrengt, en die voor alle beschaafde volken van groot nut kunnen zijn worden door Moeder-Nederl. nog steeds bezwaard met „douane-rechten", zooals 't heet, d.w.z. overblijfsels uit de middeleeuwsche rooftoestanden. Bestond er algeheele vrijhandel tusschen Insulinde en Nederland, ongetwijfeld zouden de overzeesche eilanden zeer in ontwikkeling en voorspoed toenemen.

Toen de Britsch O.-I. Compagnie indertijd het gehucht aan het einde van het schiereiland Malakka ontdekte en de gunstige ligging er van naar waarde schatte, stichtte ze daar de havenplaats Singapore. Ze maakte daarvan een vrijhaven! Daardoor werd Singapore weldra een wereldstad!

In navolging daarvan besloot het Gouvernement van Insulinde, om Makasser tot vrijhaven te maken. Het gevolg was, dat ook die plaats tot vrij groote ontwikkeling kwam; maar de hebzuchtige fiscus kon dien voorspoed niet lang verdragen en na eenige jaren werd de vrijhaven Makasser weder een oord van „inkomende rechten".

Is de beschaving nog niet zoo ver doorgedrongen, dat in alle landen der aarde de douaneoorlog wordt afgeschaft, dat Nederland het voorbeeld moge geven, om ten minste op eigen gebied aan dien oorlog een einde te maken!

Het gemis der gelden, thans door de douanetollen geïnd, zou gevoegelijk vergoed kunnen worden door 'n betere verdeeling van den grond, welke door den Almachtigen Wereldgeest ter beschikking en bebouwing is gesteld van alle menschen.

Ofschoon reeds zeer veel verricht is om van de woeste gronden der aarde vruchtbare streken te maken, door arbeid en overleg, toch zou bij verdeeling in klein grondbezit de productie nog zeer toenemen en de welvaart der bevolking in evenredigheid daarmede.

Frankrijk kan ten dezen opzichte tot voorbeeld worden genomen, al laat de grond-verdeeling ook daar nog wel eenigszins te wenschen over.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Zeist, 28 Juni 1912.

Oost- en West-Indisch Literatuur-overzicht.

Catalogus Handschriften Bibliotheek Leiden.

Van de hand van Dr. H. H. Juynboll is verschenen het Supplement op den catalogus van de Sundaneesche handschriften en catalogus van de Balineesche handschriften der Leidsche Universiteits-Bibliotheek (Leiden, E. J. Brill).

Deze catalogus bestaat uit twee gedeelten; het eerste vormt het supplement op den in 1899 verschenen catalogus der Sundaneesche handschriften van genoemde bibliotheek en bestaat hoofdzakelijk uit Hss., door dr. Engelmann in bruikleen afgestaan. Het tweede gedeelte bevat de beschrijving der Balineesche en Sasaksche handschriften, die bijna alle tot het legaat van der Tuuk of tot de Lombokcollectie behooren. Als aanhangsel volgt hierop de beschrijving van eenige lontarhandschriften, afkomstig van de expedities tegen Den Pasar en Kloengkoeng en thuisbehoorende in de bibliotheek van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

Suiker-industrie op Java.

Het jongste nummer van het Tijdschrift voor Economische Geographie bevat een geïllustreerd artikel over de economische beteekenis der suikerindustrie op Java. Het is begrijpelijk, dat de schrijver, de heer J. Sibinga Mulder, geen eigenlijk nieuwe gezichtspunten opent, na al hetgeen reeds geschreven is over die industrie. Welk standpunt de schr. inneemt, is met enkele woorden te zeggen: De suikerindustrie is z. i. voor geheel de bevolking van Java, bruin en blank, voor land en volk, een der belangrijkste factoren, die de welvaart beheerschen.

Onderzoek naar monumenten.

Door Mr. J. C. Overvoorde is een geschrift uitgegeven, getiteld: Verslag van het onderzoek naar de monumenten van Nederlandschen oorsprong of onder Nederlandschen invloed ontstaan in de vroegere nederzettingen buiten Europa. Dit verslag, resultaat van persoonlijk onderzoek, bevat interessante mededeelingen over monumenten enz. in Ceylon, Zuid-Afrika, Britsch- en Nederlandsch-Indië.

Op blz. 15 zegt de schr.: „Door mijn voorafgaand onderzoek in Britsch-Indië en Ceylon, waar de nadeelige invloeden van het klimaat zich evenzeer doen gevoelen, had ik de gelegenheid om eene vergelijking te maken tusschen den toestand aldaar en in onze koloniën, en als Nederlander doet het mij leed te moeten verklaren, dat de herinneringen aan de grondvesters van ons koloniaal bezit in de Britsche landen betrekkelijk meer in aantal zijn en beter bewaard dan in Nederlandsch-Indië. Het Britsch bestuur blijkt de historische waarde dezer monumenten beter op prijs gesteld te hebben dan de stamgenooten van hen, aan wie deze monumenten herinneren of wier daden zij bestemd waren in herinnering te houden. Zelfs zijn in de laatste jaren van overheidswege eenige historische belangrijke forten en gebouwen gedeeltelijk vernield of beschadigd, of zijn plannen hiertoe bij de betrokken besturen aanhangig gemaakt."

Tal van voorbeelden haalt de schr. aan, om deze woorden te bevestigen; enkele daarvan laten we hier volgen:

Te Makassar is het hoogstbelangrijke fort, het best bewaarde type van een krachtig kasteel met bijbehoorende gebouwen, voor eenige jaren geschonden.

Te Ambon is de landzijde van het fort Victoria op hoog bevel afgebroken.

Te Banda is de landzijde van het fort Nassau afgebroken en van het hooger gelegen fort Belgica zijn de sierlijke hoektorens verwijderd.

Te Solo bestond het plan om een gedeelte van het fort af te breken om ruimte vinden voor het bouwen van officierswoningen.

Te Ternate is het achterstuk van het fort reeds vernield en is het verdere vernielingswerk slechts gestaakt, omdat de muren nog zóó sterk waren, dat het afbreken te veel geld kostte.

Te Menado had hetzelfde plaats en ligt een der bastions half in puin.

Te Gorontalo is het overigens niet zeer belangrijk fortje Nassau in 1911 geslecht.

Te Loehoe op Ceram is een fortje, dat als richtpunt op de zeekaarten was vermeld, voor enkele jaren door de bevolking afgebroken, toen er behoefte bestond aan bouwmaterialen na een grooten brand.

Ook met zerken en grafteekens is soms met weinig piëteit gehandeld; de zerk van Coen is spoorloos verdwenen en die van Van Riebeek, den stichter van de Kaapkolonie, lag voor eenige jaren als oprit van een erf in een straat in Oud-Batavia.

Een en ander ontlokt den schrijver de ontboezeming: „Voor de Hindoe-monumenten wordt in Indië reeds veel gedaan; het wordt thans tijd om ook het lot der monumenten van Hollandschen stam ter harte te nemen.”

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië.

Inhoud van de Mei-aflevering: Landbouwonderwijs voor de Inlandsche bevolking. — Titaanijzerzand, door A. C. de Jongh. — Rubber in Abessynië. — Het gebruik van djarakpitten. — De Post. — Uitgestrektheid der cultuur van tabak en thee op Java op 1 Januari 1912. — De handelscrisis te Para (Brazilië). — Petroleum als stookolie. — Koloniale landbouwtentoonstelling te Deventer. — Op den uitkijk (Sirih-plant in Assam. — Petroleum. — Opium in China, enz.)

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 26: Vezelcongres te Soerabaja. Literatuurberichten, uitgaande van het Nederlandsche Comité en bewerkt onder toezicht van Dr. J. Dekker (vervolg). — Struizenveelt op Curaçao door L. Lens. (Op dit artikel zij de aandacht gevestigd van hen die belangstellen in de noodlijdende kolonie Curaçao, waar zoowel door het Bestuur als door particulieren op landbouwgebied zoo vele proeven genomen zijn, die steeds faalden tengevolge van den factor „regenval”. De heer Lens wil het nu probeeren met de teelt van uit Afrika ingevoerde struisvogels). — Wijziging der begrooting van Ned.-Indië voor 1912. — Kultuurberichten (Besoekisch proefstation te Djember. — Theehandel in Japan. — Bacovencultuur in Suriname. Enz.). — Kleine mededeelingen. — Financieële berichten en verslagen benevens de overige wekelijksche rubrieken.

Japansche lijn op Nederlandsch-Indië.

Indertijd maakten wij in dit blad melding van de plannen tot oprichting eener stoomvaartlijn van Japan op Nederlandsch-Indië, waarbij de Nederlandsche Java-China-Japanlijn allicht in het gedrang zou komen. Over deze aangelegenheid schrijft consul Barendrecht te Kobe het navolgende in „Handelsberichten”.

„In aansluiting aan het ter zake medegedeelde, kan worden bericht, dat de gansche opzet van de Japansche lijn op Nederlandsch-Indië nog vaag is. Het plan komt hierop neer, dat drie Japansche reeders, de heeren Harada, Oaki en Itaya, bereid zijn gevonden om, mits zij het door de regeering in uitzicht gestelde subsidie van Y 75.000 in 1912, vervolgens van Y. 150.000 gedurende twee boekjaren, en dan wederom van Y. 75.000 gedurende 1915/'16 ontvangen, met de drie door hen in te brengen schepen, een geregelden dienst te openen op „eilanden in de Zuidelijke Zeeën”. Of de lijn zal worden doorgetrokken naar Java staat dus nog niet vast. De route Hongkong-Saigon-Singapore, met aandoening van Manila op de uit- of thuisreis zoude, naar verluidt, de ondernemers zelfs meer toelachen, dan de concurrentie op te nemen met de Java-China-Japanlijn. Dit zou echter niet de bedoeling zijn van de regeering, die bij het verleenen van subsidie eene lijn onder Japansche vlag op Java op het oog heeft en de vaart op de Philippijnen — er is sprake van van eene Japansche lijn Keelung (Formosa) — Manila — afzonderlijk zou wenschen te regelen.

Binnenkort zullen, naar van welingelichte zijde werd medegedeeld, de drie bovengenoemde Japanners tot een definitief besluit komen.

Dat de door den Japanner zonder schroom aanvaarde mededinging met eene goede georganiseerde kapitaalkrachtige lijn tot zeer ongewenschte resultaten kan leiden, ondervindt inmiddels in hooge mate op dit oogenblik de Nippon Yusen Kaisha op de door deze maatschappij in September j.l. geopende lijn op Calcutta, waarheen de vrachten thans van Y. 8 tot Y. 9 per ton zijn gevallen tot op Y. 3 tot Y. 3.50 per ton, terwijl lucifers zelfs voor Y. 1.30 van Kobe naar Calcutta worden vervoerd. En dat de Indo-China Steam Navigation Company zich door de concurrentie der Nippon Yusen Kaisha, die gezegd wordt een bedrag van Y. 20.000 op elke Calcutta-reis te moeten toepassen, niet laat ontmoedigen bewijst wel het feit, dat zij, blijkens de dezer dagen in de locale bladen verschenen advertenties, drie nieuwe schepen op deze route in dienst heeft gesteld.”

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur.

Inhoud der Mei-aflevering: De contrôle op het beheer van de landschapskassen in Nederl.-Indië. en het amendement-De Meester c.s. op onderafdeeling 60 van hoofdstuk II (Uitgaven in Indië) der Indische begrooting voor 1912, door W. C. van der Meulen. — Adatrechtspraak (vervolg), door Mr. J. C. Kielstra. — Civiel of militair bestuur, door C. L. — Staat, aantoonende het geldswaardig bedrag, dat voor de verpleging der troepen in West-Ceram meer benoodigd is dan wanneer diezelfde troepen op Java in garnizoen zijn. — Boekbespreking.

Teysmannia.

Inhoud van Nr. 3 van den loopenden jaargang: Hoe moeten bemestingsproeven ingericht worden? (vervolg), door Dr. A. W. K. de Jong. — Kultuurproeven met exotische planten, door M. Buysman. — Orchideeën-cultuur, door H. J. Wigman Jr. — Grondontsmetting en grondverbetering, door Dr. C. J. J. van Hall. — Een bond van Javacocaplanters, door Dr. A. W. K. de Jong. — Boekbespreking.

Een geschrift over rubber.

Als Bulletin No. 27 is door het Departement van den Landbouw in Suriname een geschrift uitgegeven, getiteld: Castilla en zijn cultuur door Dr. Pehr Olsson-Seffer, directeur van het Tezonapa landbouwproefstation, Mexico. Bewerkt door Dr. J. Kuijpers met een overzicht van Castilla in Suriname.

Het fraai geïllustreerde boekwerk wordt door Dr. P. J. S. Cramer ingeleid met de volgende bewoordingen:

In Februari 1911 zond Dr. Olsson Seffer een manuscript aan ondergeteekende ter publicatie in het Bulletin van 't Surinaamsche Landbouwdepartement handelende over de cultuur en de bereiding van de Mexicaansche rubber.

Deze studie over Castilloa of Castilla, van de hand van een geleerde, die zonder vrees voor tegenspraak een der beste kenners van deze rubbersoort genoemd mag worden, was zeer welkom. Het kwam mij echter gewenscht voor het manuscript eenigszins te wijzigen, om datgene, wat voor den Surinaamschen planter vooral van belang is, meer naar voren te brengen en te lange wetenschappelijke uiteenzettingen te verwijderen... In Juni bereikte ons het bericht, dat Olsson Seffer overleden was. Hij was bij de troebelen in het land zijner inwoning, Mexico, om het leven gekomen.

Het is hier de plaats om met een enkel woord hem te herdenken als een van de beste kenners der Mexicaansche rubber niet alleen, maar ook als een geleerde, die een open oog had voor practische vraagstukken, en die met zijn zeer werkzamen geest menigen belangrijken dienst aan den tropischen landbouw bewezen heeft.”

Koloniaal Museum te Haarlem.

Prijsvraag voor het jaar 1913. — Onderwerp: „Rotan en Rotanpalmen”.

De Commissie voor het Koloniaal Museum te Haarlem, uitvoering gevende aan het besluit der Jaarlijksche Raadsvergadering in 1912, looft een gouden medaille of een bedrag van *f* 150 (één honderd vijftig gulden) uit voor de beste verhandeling over het in hoofde genoemde onderwerp.

Indien daartoe aanleiding is, zal naast de Gouden Medaille (of *f* 150) ook een Verguld Zilveren Medaille (of *f* 100) worden uitgereikt. Voorts zullen aan alle op zich zelve verdienstelijke beantwoordingen zilveren of bronzen medailles worden toegekend.

Antwoorden in de Nederlandsche, Maleische, Javaansche, Engelsche, Duitsche of Fransche taal te

zenden vóór of op 31 December 1913 aan den Directeur van genoemd Museum.

De Commissie voor het Koloniaal Museum,
P. J. VAN HOUTEN, Voorzitter.
J. DEKKER, Secretaris,
Directeur van het Museum.

De toelichting van bovengenoemde prijsvraag kunnen wij, wegens plaatsgebrek, niet opnemen; ze is ongetwijfeld op verzoek verkrijgbaar bij den directeur van het Koloniaal Museum.

***

Ten slotte eenige titels van bijdragen over de Indiën:

Curaçao en het Panamakanaal (Neerlandia, Juli 1912).

De haven van Curaçao en het Panamakanaal (De Handel, Juni 1912).

Oengaran, door Mian (Weekblad voor Indië No.6).

De Javaan als cavalerist, door M. Thomson (Ind. Mil. Tijdschrift, Mei 1912).

Tocht naar Gliëng in den nacht van 15—16 Mei 1897, door A. Kruisheer (Idem).

Ontwerp voor de organisatie met werkplan van het te stichten proefstation voor het Boschwezen in Ned. O.-I., door Dr. S. H. Koorders (Tectona, Mei 1912).

Nederlandsch-Tobasche woordenlijst, door H. W. Stap. Uitgave van het Bataksch Instituut No. 8 (Leiden, S. C. van Doesburgh).

Leeszaal HEULSTRAAT 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9 tot 6 uur 's namiddags:

De Planter, Onze West, Sumatrapost, Sumatrabode, Javabode, Bat. Nieuwsblad, De Padanger, De Sumatra Courant, De Surinamer Courant, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften.

En tal van andere brochures, jaarverslagen, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Het Bat. Nieuwsblad t/m 5 Juni 1912; De Locomotief t/m 4 idem; Het Soer. Handelsblad t/m idem; De Sumatrapost t/m 5 idem; De Sumatrabode t/m 7 idem; Tjahaja Sumatra t/m idem; De Ind. Mercuur no. 27; Weekblad voor Indië, no. 7; De Banier, no. 22; Kort Verslag Vergadering Tweede Kamer Staten-Generaal; Handelsberichten van het Ministerie van Landbouw; De Ind. Gids. Juli-Afl.

MEDEDEELINGEN.

Van Boeatan:

Aan „B o e a t a n" viel dezer dagen het zeer gewaardeerde voorrecht ten deel een stoffelijk bewijs van belangstelling in haar streven te mogen ontvangen van Z. K. H. Prins Hendrik der Nederlanden.

Uit Java ontving „B o e a t a n" onlangs een groote bezending mooie batiks van velerlei aard en afmeting, waarvan thans een bijzondere tentoonstelling gehouden wordt in H e u l s t r a a t 1 9, D e n H a a g. Bij vrijen toegang wordt op een druk belangstellend bezoek gerekend.

In de t h e e s a l o n is gelegenheid om kalm uit te rusten en van gedachten te wisselen over al het mooie der Indische kunstnijverheid, onder het genot van een geurig kopje thee of stroop met k w e e - k w e e, versch uit Indië ontvangen.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Jaarlijksche Algemeene Vergadering van de Vereeniging „Oost en West" op **Vrijdag den 19den Juli 1912,** 's nam. ten 2½ **ure,** in het gebouw van de Afdeeling 's-Gravenhage, **Laan van Meerdervoort 187,** aldaar.

Punten van Behandeling:

1. Opening.
2. Notulen der vorige Jaarvergadering. (Zie H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d van Donderdag 20 Juli 1911 No. 29.)
3. Het Verslag der Vereeniging over het jaar 1911. (Zie K o l. W e e k b l a d e n 1912 Nos. 10, 11 en 12.)
4. Het Jaarverslag der Studie-Commissie over 1911. (Zie H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d 1912 No. 19.)
5. Het Jaarverslag van het Informatie-bureau over 1911. (Zie H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d 1912. No. 20.)
6. Rekening en Verantwoording van het geldelijk beheer over het jaar 1911.
7. Begrooting 1913.
8. Benoeming van leden in de Commissie tot onderzoek van de Rekening en Verantwoording over het jaar 1912.
9. Voorziening in de vacatures van het Hoofdbestuur.

   Aan de beurt van aftreding zijn de navolgende leden, die herkiesbaar zijn:
   a. Amsterdam: M r. H. S m e e n g e (die zich n i e t herkiesbaar stelt.)
   b. Apeldoorn: J. H. C a l m e y e r.
   c. Breda: J. C. v a n R e y n.
   d. Nijmegen: F. E. L u i t j e s.

   De candidaten van het Hoofdbestuur zijn:
   a. Amsterdam: E. A. H. v a n d e r H e i d e en M r. J. W. S. S i k m a n.
   b. Apeldoorn: J. H. C a l m e y e r en G. K o l d e w i j n.
   c. Breda: J. C. v a n R e y n en E. G. A. T a e n z e r.
   d. Nijmegen: F. E. L u i t j e s en D. G. J. B e y e n s.
10. Voorstellen van het Hoofdbestuur.

    a. Verzoek om instemming met het in de Hoofdbestuurs-Vergadering van 13 April 1912, sub IV, uitgesproken denkbeeld om de gelden van personen, die *f* 100 ineens hebben gestort en dus ten allen tijde lid der Vereeniging blijven, te kapitaliseeren en rentegevend te maken, zoomede het aangesproken legaat-Post weder op te voeren tot *f* 5600.
    b. Goed te keuren, dat door het Dagelijksch Bestuur *f* 300 ter beschikking is gesteld ten behoeve van de Tentoonstelling van Kunstnijverheid en Volkskunst te Dordrecht. (Zie H.B. Vergadering 13/4—12—IX*d.*)
11. Onderwerpen voorgebracht door de Afdeelingsbesturen:

    Nijmegen: De inningskosten verbonden aan het ophalen der contributies moeten voor 1/3 deel uit de kas van het Hoofdbestuur worden betaald.
12. Mededeelingen met betrekking tot:
    a. het Informatie-Bureau.
    b. de in Nederland studeerende jongelieden afkomstig uit Oost- en West-Indië.
    c. de Regeeringssubsidie.
    d. H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d.
    e. Tentoonstellingen.
13. Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

E. VAN ASSEN, Secretaris.

Van het Informatie-Bureau:

(Heulstraat 17).

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat in de maand Augustus a.s. een e x a m e n zal worden afgenomen van hen, die wenschen aangesteld te worden tot **klerk bij den post-, telegraaf- en telephoondienst in Nederlandsch-Indië.**

Bij dat examen worden als eischen gesteld:

a. vlug, duidelijk en net schrift;

b. kennis van de Nederlandsche taal, o. a. blijkende uit een opstel over een gegeven onderwerp in goeden stijl, zonder taalfouten en van degelijken inhoud;

c. kennis van de Fransche taal, waarin de candidaten zich op een goed verstaanbare wijze, mondeling en schriftelijk, moeten kunnen uitdrukken, terwijl zij een prozastuk uit het Nederlandsch in het Fransch moeten kunnen overbrengen zonder grove taalfouten; ook moeten zij de voornaamste taalregels kennen;

d. bekendheid met de Duitsche en Engelsche taal. De candidaten moeten uit die talen een opstel of fragment, schriftelijk en mondeling, in het Nederlandsch kunnen overbrengen en voorts het bewijs leveren, dat zij de voornaamste taalregels kennen;

e. aardrijkskunde, in de eerste plaats van Nederlandsch-Indië en verder in het bijzonder van Nederland en in het algemeen van de verschillende landen van Europa en van andere werelddeelen. Gemeenzaamheid wordt gevorderd met het gebruik van landkaarten, waarop de candidaten met gemak den loop der rivieren en de ligging van voorname plaatsen behooren te kunnen aanwijzen;

f. de beginselen der rekenkunde; kennis van de leer en de toepassing der evenredigheden, van die der gewone en tiendeelige breuken, alsmede grondige kennis van het tientallig stelsel van maten en gewichten.

Zij die bewijzen kunnen overleggen van bekendheid met de behandeling van telegraaftoestellen zullen de voorkeur genieten.

Zij die tot het examen wenschen te worden toegelaten, moeten zich vóór 20 Juli a.s. bij gezegeld request aanmelden bij het Dept. van Koloniën, onder overlegging van de vereischte stukken.

Aan de betrekking is verbonden een aanvangstraktement van *f* 125 's maands, hetwelk naar verdienste tot *f* 200 's maands kan klimmen.

Het aanvangstraktement wordt intusschen reeds

dadelijk verhoogd met *f* 5 's maands voor elk jaar in Nederland bij den dienst der posterijen en telegraphie doorgebracht en eveneens met *f* 5 's maands voor elk radicaal tot zelfstandige bediening van Sounder-, Morse- en Recorder-toestel, met dien verstande, dat het in geen geval meer zal bedragen dan *f* 200 's maands.

Een inkomen van *f* 150 's maands brengt mede den titel van commies der derde klasse.

Benoembaarheid tot commies der 2e klasse wordt verkregen door een examen, waarvoor een cursus kan worden gevolgd.

Ook de benoembaarheid tot commies der 1e kl. en hoogere rangen hangt af van een examen.

De programma's dier examens zijn bij het Dept. van Koloniën, afd. D., verkrijgbaar.

De inspecteurs worden bij keuze benoemd.

De bezoldiging van de commiezen der 2e klasse bedraagt *f* 150 's maands, met zes driejaarlijksche verhoogingen van *f* 25 's maands, alzoo tot een maximum van *f* 300 's maands.

De commiezen der 1e klasse genieten een maandelijksche bezoldiging van *f* 350.

De commiezen der 2e en 3e kl., die met het beheer van een kantoor belast worden, genieten bovendien *f* 20 's maands toelage, zoolang zij minder dan *f* 200 's maands als traktement genieten, welke toelage behouden blijft, nà verhooging van het traktement, als de titularis met het beheer van hetzelfde kantoor belast blijft.

De commiezen der 2e en 1e klasse kunnen resp. worden aangewezen als kantoorchef der 4e en 3e kl. op het aan hun rang als commies verbonden traktement en onder genot van huisvesting voor rekening van den lande of indemniteit voor huishuur ten bedrage van *f* 50 's maands voor de kantoorchefs der 4e en van *f* 60 's maands voor die der 3e klasse.

De bij de spoorwegpostkantoren werkzaam gestelde commiezen genieten voor elken dag of onderdeel van een dag waarop zij in den trein hun dienst verrichten een daggeld van *f* 6 en de klerken van *f* 3.

De op het hoofdbureau van den post-, telegraaf- en telephoondienst werkzaam gestelde kantoorchefs en commiezen, zoomede de bij de hoofdkantoren gedetacheerde kantoorchefs der 1e en 2e klasse, genieten boven hunne vaste bezoldiging eene toelage van: *f* 75 's maands voor een kantoorchef der 1e klasse, *f* 60 's maand idem 2e kl.; *f* 50 's maands voor een commies der 1e kl. en *f* 30 's maands idem 2e kl. De commiezen verkrijgen eerst aanspraak op deze toelage, nadat zij drie jaren in den door hen bekleeden rang gediend hebben.

De bezoldiging van de kantoorchefs der 2e klasse bedraagt *f* 400 's maands; die van de kantoorchefs der 1e kl. *f* 475 's maands, en die van de hoofdkantoorchefs naar mate van de standplaats *f* 550, *f* 625 en *f* 700 's maands. Bij gebreke van eene gouvernementswoning genieten de kantoorchefs der 2e kl. een huishuurindemniteit van *f* 75 's maands, de kantoorchefs der 1e kl. en hoofdkantoorchefs *f* 100 's maands.

Bij de inspectie bedraagt de bezoldiging: adjunct-inspecteurs *f* 250 tot *f* 350 's maands, het maximum te bereiken voor twee jaarlijksche verhoogingen van *f* 50 's maands; zij worden bij goede plichtsbetrachting en geschiktheid, na een jaar dienst op het maximum van *f* 350 's maands, bevorderd tot inspecteur; inspecteur *f* 400 tot *f* 1000 's maands, te bereiken door zes driejaarlijksche verhoogingen van *f* 100 's maands.

De inspecteurs op *f* 400 t/m *f* 600 heeten inspecteur der 3e, die op *f* 700 t/m *f* 800 inspecteur der 2e en die op *f* 900 t/m *f* 1000 inspecteur der 1e kl.

Overtocht als gouvernementspassagier der 2e kl. e.q. met wettig gezin, wordt verleend aan hen die een aanvangstraktement zullen genieten van *f* 150 's maands of meer en in de 3e klasse aan hen wier aanvangstraktement minder dan *f* 150 's maands zal bedragen.

Vrouwelijk ambtelijk personeel wordt ook bij een aanvangstraktement van minder dan *f* 150 in de 2e klasse overgevoerd.

Verder is aan de uitzending verbonden: a. eene gratificatie voor uitrusting ten bedrage van *f* 750 en b. een voorloopig traktement van *f* 100 's mnds.

Het voorloopig traktement gaat in met den dag van inscheping naar Batavia en duurt voort totdat in Indië het activiteitstraktement ingaat.

(Voor verdere bepalingen zie N e d. S t a a t s c o u r a n t van 23 en 24 Juni 1912 no. 145.)

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 31 Mei 1912. No. 44.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: een jaar verlof aan den ambtenaar Th. F. F. A. van Loon; tien maanden aan den machinist J. H. Deerns; elf maanden aan den ambtenaar H. J. J. B. A. Heijligers; den onderwijzer P. J. van Efveren; tien maanden aan de onderwijzers H. M. Hofkamp, G. J. Hanegraaff en J. C. G. Ottow.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies J. W. C. Jansen; de 1e klerk D. H. Snel.

Benoemd: tot leeraar te Batavia L. A. M. Willemse; tot inspecteur bij het kadaster L. P. L. van der Tas; tot kantoorchef 1e klasse W. A. T. Y. J. T. Hillebrandt; tot ingenieur J. C. Koot, G. W. Mallée en H. J. van Lohuizen; tot vice-president van den R. v. J. te Batavia Mr. J. Luyke Roskott, tot kantoorchef 2e kl. J. C. Micola von Fürstenrecht en Th. G. van Leeuwen; tot commies 1e kl. J. J. van Cattenburch, E. R. Banos en A. E. Tuybens; tot commies 2e kl. Th. Th. Kneefel en A. E. Messchaert; tot bouwkundige W. L. Leefers; tot opzichter W. A. Brenkman, W. A. Rufi; J. L. Mannot, L. E. V. Sterrenburg; C. Ch. Berkholst en F. L. Frederiksz; tot ambtenaar 4e klasse A. F. V. de Lizer; tot luitenant der Chineezen te Buitenzorg Lie Beng Hok.

Geplaatst: in Atjeh de benoemde controleur S. K. Wieling.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de onderwijzer W. G. van der Heide; naar Malang J. A. L. Krüss; naar Semarang G. S. Sanders; naar Batavia de onderwijzeres J. W. H. Th. Godin; naar Soerabaja de onderwijzer G. J. H. Rengerink; naar Semarang de onderwijzeres C. M. H. de Scheemaker; naar Grisee de onderwijzer J. A. M. Augustijn; naar Semarang R. F. van Bebber; naar Gorontalo A. J. Mulder; naar Soerabaja A. Smits; naar Buitenzorg de onderwijzeres A. J. van Marle; naar Padangpandjang de idem M. Gol; naar Batavia de idem Ch. de Bruyne; naar Menado de idem F. P. Weintré; naar Soerabaja de idem J. A. Moll.

Benoemd: tot onderwijzer te Batavia B. A. Timmer; te Buitenzorg A. van Straten; tot onderwijzeres te Semarang Mevr. M. Laceulle—van der Lee; te Djokjakarta Mevr. W. G. Albers-Kiewiet de Jonge.

Militair Departement.

Ingetrokken de overplaatsing van den 1en luit. der art. W. P. J. K. Brunet de Rochebrune en C. P. C. Bartels.

Overgeplaatst: naar Batavia de 1e luit. der art. W. L. A. du Celliée Muller, naar Sabang de 2e luit. der art. W. H. Libosan.

Hersteld: in activiteit de 1e luit.-kwartiermeester F. E. Kimball en geplaatst te Magelang.

Uit de Javasche Courant van 4 Juni 1912. No. 45.

Civiel Departement.

Verleend: twee jaar verlof aan Dr. J. H. Simon Thomas; tien maanden aan den ass.-resident H. J. Grijzen en aan den ambtenaar M. T. J. van Balgooy.

Ontslagen: op verzoek eervol de commies F. A. de Ceuninck van Capelle; de klerk Mej. M. C. de Riemer; de commies L. A. Ketting Olivier; de ambtenaar W. M. E. Bervoets Jr., de president van de weeskamer te Batavia Mr. M. J. Mijer; de assistent-resident J. B. Leon; de Algemeene Secretaris G. J. Staal.

Tijdelijk belast: met de waarneming der betrekking van Algemeen Secretaris Jhr. Mr. A. C. D. de Graeff.

Benoemd: tot tijdelijk hoofdcommies G. Ros; tot directeur van het Gymnasium Willem III Dr. U. H. J. Belzer; tot onderwijzer 1e kl. H. Grendel; tot landmeter J. H. Raeven; tot onderwijzer bij de cultuurschool te Buitenzorg M. B. Smits; tot onderwijzer 1e kl. H. Ph. Kottmann; tot griffier van den landraad te Probolinggo G. W. Swartz; tot opzichter-machinist H. Verlinders; tot stadsgeneesheer te Semarang Dr. N. F. Lim; tot teekenaar L. O. Nalicher; tot leeraar te Soerabaja M. J. Drechtsler en P. H. Mooy; tot ambtenaar voor Chineesche zaken te Makassar H. J. F. Borel; te Pontianak H. Mouw; te Tandjoengpinang J. A. M. Bruineman; te Soerabaja J. L. J. F. Ezerman; te Padang J. Snellen van Vollenhoven; tot onderwijzer 2e kl. A. J. A. A. Maas; R. W. Lieve; M. Flik; B. J. Holthuis; J. Vreeken; P. de Jong; J. P. Saltzherr, M. Koole, W. Staal, J. G. van Reijen en B. A. Crul; tot ambtenaar 2e kl. A. L. Harting; tot idem 3e kl. J. Landman.

Militair Departement.

Verleend: tien maanden verlof aan den kapitein R. Heijtman.

Ontslagen: op verzoek eervol de 1e luit. der genie F. C. Frumau.

Benoemd: tot bataljons-adjudant, de 1e luit. J. N. Broese van het 14e en S. C. Plantinga van het 19e bataljon.

Gedetacheerd: bij het 2e garnizoens-bat. van Atjeh en Onderh. de kap. R. E. Filet.

Overgeplaatst: naar de directie van het materieel der artillerie te Batavia de kapitein der art. W. G. A. Brewer.

Verleend: een jaar verlof aan den opziener-machine-steller bij het Marine-établissement O. F. Ph. Miolee.

Geplaatst: bij het linkerhalf 2e depôt-bat. de luit.-kolonel C. Reedijk; bij het 10e bat. de kapitein J. E. Scheffer.

N.V. DE HAAN's Bioscope-Theaters
„OLYMPIA-THEATER"
=O= **ELITE BIOSCOPE** =O=
PRINS HENDRIKPLEIN 3 - Telefoon 6295

ELKE WEEK
SCHITTEREND AFWISSELEND PROGRAMMA
Woensdag, Zaterdag en Zondag MATINÉE.
ENTRÉE 50 en 25 cent, zoowel 's avonds als 's middags.

VACANT

Voor Mech. ZONSCHERMEN,
ROLLUIKEN,
MARQUIZEN,
JALOUSIEËN,
Serredekkingen,
enz. enz.
is beslist het BESTE ADRES **Wagenstraat 90, DEN HAAG.**
Op 13 Int. VAKTENTOONSTELLINGEN steeds met goud bekroond Hoogste onderscheiding GRAND PRIX.
H.H. Architecten en Aannemers verzuimen niet aan dit adres prijsopgave te vragen zijnde soliedst en goedkoopst.

Flanel f 5.70 f 6.90 f 7.80
— per stukje van 30 El. —
GRASLINNEN
85 c.M. f 11.95 per 60 El; 135 c.M. br. f 14.10; 150 c.M. f 15.10; 162 c.M. f 16.20; 184 c.M. f 18.40 per 42 El.
Grasl. ook per half stukje verkrijgbaar.
Bij elk stukje Flanel of Graslinnen ontvangt men **GRATIS 10 El Mousseline** of 4½ El Laken (2 El breed) voor Japon.
VRAAGT STALEN EN OVERTUIGT U.
H. BONEFAAS - DEN HAAG
HEEMSKERCKSTRAAT 23.
LINNENFABRIEK — EXPORT.

WAT
brengt ieders belang mede bij de aanschaffing van HEEREN- en KINDERKLEEDING?
DAT
men onberispelijke coupe, soliede stoffen en prima afwerking
KRIJGT VOOR DEN LAAGSTEN PRIJS.
HET AANGEWEZEN ADRES DAARVOOR IS EN BLIJFT
LIJNKAMP's KLEEDINGMAGAZIJN
GROENMARKT, HOEK NIEUWSTRAAT, TEGENOVER HET STADHUIS.

Maison Spéciale de Trousseaux et Layettes
Noordeinde 6 vis à vis Plaats **BERNARD DRABBE** DEN HAAG Telefoon 2162.
Specialiteit **Indische Uitrustingen**
Dunne Lingerie's, Katoenen Damast Tafelgoed, Bedlakens, Sloopen en Goelings in gegarandeerde Indische Maten :-:
BOEKJES MET VOLLEDIGE OPGAVE GRATIS

HOTEL-RESTAURANT
SANTOSA.
Telefoon 1896. - 's-GRAVENHAGE.
Indisch Restaurant
PIEPER BAARS
PRINS HENDRIKPLEIN 3*a* 3*b*, 4.
Plat du Jours vanaf *f* 0.80.
Diners vanaf *f* 1.—.
Uitzending van alle gerechten en Diners.
Aanbevelend:
L. HANNEMANN, Eigenaar.

MAGAZIJN „CONFIDENTIA" H. F. HOOSEMANS - Tel. 1852
PRINS HENDRIKSTRAAT 41, DEN HAAG.
HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN. — SPECIAAL MAGAZIJN VOOR DE INDIËN.
GRATIS VERPAKKING MET GARANTIE.

P. J. M. 'T HOEN, KONINGIN EMMAKADE 6d :: DEN HAAG. ::
Koloniale Waren. - Comestibles. - Delicatessen.

Speciaal gesorteerd in ENGELSCHE BISCUITS.
BINNEN- en BUITENLANDSCHE CONSERVEN.
— Alleen 1e klas Artikelen. —

GALERIES MODERNES
I. DE VRIES
Hoogstraat 4 - TELEF. 815
DEN HAAG,
is het ruim ***gesorteerdste*** en beslist ***goedkoopste*** adres hier ter plaatse voor het aanschaffen van Ongegarneerde en Gegarneerde Dameshoeden.
Enorme keuze in FANTASIES, VEEREN, BLOEMEN, ZIJDEN en FLUWEELEN LINTEN, Enz. Enz.
I. DE VRIES - Hoogstraat 4.

Indisch Restaurant
Vereeniging „OOST EN WEST"
LAAN v. MEERDERVOORT 187
Telephoon 2655.
INDISCHE KOKKIE
Plat du Jour à f 1.—.
Diners vanaf f 1.50.
Uitzending van allerlei Schotels en Gebakken met verhooging van : : bezorgloon. : :

VACANT.

GDS. MAG. A LA BELLE DENTELLIÈRE
156 NOORDEINDE - LA HAYE
TENTOONSTELLING
van **KUNSTNAALDWERK**
= en **ECHTE KANTEN** =
:-: (SPECIAAL VOOR CABAYA'S ETC.) :-:
GEOPEND van Maandag tot Vrijdag
van 10—6 uur
Bezichtiging vrij - Groote keuze
Lage prijzen.

GROBBE - COMESTIBLES.
Bankastraat - Fr. Hendriklaan - Theresiastraat.

VACANT